

A szülői értekezletek levezetésének néhány módszertani problémája

Szülői értekezleteink látogatottságára nem lehet panaszunk. (Különösen akkor, ha az iskolai élettel barátkozó elsősök és az intézetet elhagyni készülő nyolcadikosok szüleinek megjelenéséről van szó.) Viszont a légkör, a munkastílus nem mindenütt elég aktív, és kevés helyen termékeny.

A szülők aktivizálásának első feltétele az, hogy ismerjük meg a szülők gondolkodásmódját és pedagógiai felfogását. A szülői gondolkodásnak az az alapvető sajátossága, hogy a gyermek benne a központ. Azaz: a szülőt mindig a gyermek állapota, magaviselete, jövője foglalkoztatja, a szülő mindent a gyermekre vonatkoztat. A szülői gondolkodás fejlettségét az bizonyítja, hogy ha benne a gyermekért érzett felelősség az uralkodó gondolat, s ennek hatása alatt a szülő minden, a gyermekével kapcsolatos tettet, lépését mérlegeli, megfontolja, tehát tudatosan hajlja végre. *E tudatosság kialakulását segítik a szülői értekezletek.*

Az értekezletek sikeres levezetésének egyik feltétele *a várható hallgatóság összetételének ismerete.* A szülők alkotta hallgatóság jellemzése gyanánt elégséges lesz a *szülőitípusok* rajzához, elemzéséhez folyamodnunk.

A gyermek ismerete szempontjából kétféle szülőt szokás megkülönböztetni. Az első kategóriába tartozó szülő jól ismeri a gyermekét, a másik fajta szülő pedig mindennek híjjával van. Teljesen vak gyermekének pozitív és negatív tulajdonságaival szemben. A gyermeküket *jól ismerő* szülők biztos ítéletének az az alapja, hogy kitűnő megfigyelők. Egy sor olyan részletet vesznek észre gyermekük testi és lelki életében, amelyek mások előtt rejtve maradnak. A gyermeküket *rosszul ismerő* szülőknél éppen ez a készség fejletlen, mert ennek kifejlődését a szülői elfogultságból fakadó hiúság teljesen meggátolja. Sajnálatos, hogy ez a félreismerés a gyermek korának és a szülő életévének növekedésével együtt szintén növekszik. Így pl. a legtöbb félrenevelt gyermekkel az öregedő szülők esetében találkozhatunk.

Érdekes és ugyanakkor jellemző képet kapunk a szülői felfogásról akkor is, ha *a szülőeknek a gyermekhez való viszonyát nézzük meg.* Ezen az alapon elfogult és tárgyilagos típusról beszélhetünk. A *szubjektív* gondolkodású szülő bálványozza, kényezteti gyermekét és ezzel saját hiúságát éli ki. Óvja minden veszélytől, mert nem akar miatta aggódni, magának nyugtalan percekét szerezni. Arra nem is gondol a fölöslegesen aggodalmaskodó szülő, hogy a túl sok törődéssel, aggodalommal körülvevett gyermek mennyire elbizonytalanodik, mennyire önállótlanná válik. Az effajta szülő elnéző gyermekének minden tettevel szemben. Azonban mindjárt megszűnik ez az elnézés, ha a gyermek részéről tapasztalható neveltlenség ellene irányul. Szinte verseng azért, hogy a gyermek a családból csak őt szeresse, és ennek érdekében semmitől sem riad vissza. Sokszor még attól sem, hogy a másik szülő ellen hangolja gyermekét. Főleg a válófélben levő, vagy az elvált szülők esetében tapasztalható mindez.

A tárgyilagos szülő számára a gyermek nem arra való, hogy az ő önző érzelmeit kiszolgálja. Az ilyen szülő nem kényezteti gyermekét, mert tudja, hogy az nem válik javára. A gyermek pályaválasztásánál is például nem magából indul ki, hanem figyelembe veszi a gyermek testi és szellemi képességeit, arravalóságát, és nem utolsó sorban a társadalom szerkezetének a foglalkozások szempontjából való helyzetét. Nem szorítja

gyermekét mindenáron a felkapott orvosi, mérnöki stb. pályák felé. Jól tudja, hogy a személyiségre szabott foglalkozás válik igazán hivatássá és teszi boldoggá az embert.

Jól megmutatja a szülői gondolkodás lényegét az a fajta vizsgálódás is, amely *a szülőknek a gyermekükkel szembeni nevelői magatartását* veszi figyelembe. E szerint vannak olyanok, akik bizonyos állandó *merevséget*, szigorúságot öltenek magukra, abban a hiszemben, hogy a fegyelmezés csak így lehetséges. Szinte állandóan készek a korholásra és a büntetésre. A gyermeki jókedvet és a természetes játékosságot rosszallják, és mint helytelent, igyekeznek a gyermekből kiölni. Nem csoda aztán, ha az ilyen családi környezetben nevelt gyermek a későbbiekben félszeg, félnék, esetleg alattomos lesz. Természetesen az sem helyes, ha az ilyenfajta szülői ridegséget a teljes *engedékenységgé* váltja fel. Sokszor megesik, hogy a szülők engedékenyséjük, puhaságuk következtében nem tudnak vagy nem is akarnak tekintélyt és fegyelmet tartani a családban.

A szülői egyéniség az iskolával kapcsolatos kérdésekben való állásfoglalásban is meglátszik. Az e téren helyes magatartást tanúsító szülő általában iparkodik gyermekeinek viseletéről és tanulmányi előmeneteléről kellő felvilágosítást szerezni. Akadnak szép számmal természetesen olyan szülők is, akik vagy feléje sem néznek az iskolának, mondván, hogy a gyermek nevelése az iskola, a tanító dolga, vagy pedig csupán akadékoskodásból keresik a nevelőkkel a kapcsolatot.

A szülők gondolkodásának, magatartásának elemzése még nagyon sok érdekes mozzanatot villantana meg. Vizsgálódásainkat a következő megjegyzéssel zárjuk: a szülői értekezletek hallgatóságában a fent említett típusok közül valamennyi megtalálható. Most már csak az a fontos, hogy az előadó tanár az értekezet előtt bizonyos mértékben tájékozódjék a hallgatóközönség ilyen természetű összetétele szempontjából, hiszen az anyagfeldolgozás, az aktivizálás módszerét a tájékozódás nyomán leszűrt elvek alapján kell kiválasztania, illetőleg alkalmaznia.

A közömbös típus kivételével minden szülő tudatának középpontjában a saját gyermek áll. A szülő minden iskolai rendezvényt, vagy szülői értekezletet abból a szempontból bírál el, *ezeket olyan mértékben aktivizálódik, amilyen mértékben gyermekéről, illetve arról a korosztályról való tudása gyarapodik.*

Helytelen lenne, ha az iskolákban rendezett pedagógiai előadásorozatokon, szülői értekezleteken csupán a 6–14, illetve 14–18 éves tanulók nevelési problémáiról szólnánk, mondván, hogy ezzel a korosztállyal van ott dolgunk. Sok szülőnek az iskolás mellett van kisebb gyermeke is. *Az előadásokon nyilván a kisebbek nevelésének problémáiról is szeretne valamit hallani.* Ha nem is illesztünk be a programba kifejezetten ilyen címen előadást, azonban az iskolásokról szólva a hasonlóság vagy a különbség megmutatásaként konkrét módon is utalhatunk az 1–6 évesekkel való bánásmód problémáira. A szülő így kétszeresen is érdekelt lesz az értekezleteken és a kívánatos mértékben aktivizálódik.

Az 1–6 évesek nevelésének tárgyköréből azt a kérdést emeljük ki, amelyet az értekezletek kevésbé érintenek, viszont a szülők érdeklődésére számot tarthat. Ez pedig tételesen állítva így hangzik: *iskola a család is.* Nemcsak az iskola, hanem *a család is láthat el oktatásbeli funkciót.* A családi tanítás azzal kezdődik, hogy az egyéves, másfél éves gyermek előtt *megnevezzük* a környezetében található legegyszerűbb dolgokat. Amikor például megmondjuk, hogy ez a bab, ez meg a macska vagy a kutya, akkor voltaképpen már tanítjuk a gyermeket. Ha aztán a kisgyermek a későbbi időszakban egyre fokozódó érdeklődéssel fordul a szobában található tárgyak felé, a szülők ne elégedjenek meg azzal, amit a gyermek éppen észrevesz, hanem kellő rendben mutassanak meg neki lehetőleg mindent. Ismerkedő séta a szobában, majd az egész lakásban és később kint az udvaron, legyen mind egy-egy kis felfedező út a gyermek számára.

A három-négyéves gyermek már egészen aprólékos megfigyelésekre képes. Így például, ha eléteszünk egy képet, azon nemcsak az egyes alakokat tudja megkülönböztetni, hanem az azokat jellemző vonások kiemelésére is képes. Persze, az így elemzésre kerülő képek ne legyenek túlszűfoltak. Ne tartalmazzanak többet, csupán néhány alakot, vagy egyszerűbb eseményt ábrázoljanak.

Az ilyen korú gyermek a megfigyelt dolgok és jelenségek között képes meglátni az egyszerűbb összefüggéseket, és képes meglátni bizonyos jelenségek okát. És hogy a kör teljes legyen, mindezek megláttatása mellett hívjuk fel a figyelmet a következményekre is.

Amilyen helytelen a gyermeknek ismeretekkel való túlterhelése, ugyanolyan káros ennek ellenkezője is: „*Ugyan, ne kérdezz már annyit! Menj ezzel anyádhoz, majd megmondja!*” Az ilyen nemtörődöm, ideges légkörű családban aztán a legtöbbször úgy esik a dolog, hogy az anya is lerázza magáról az érdeklődő gyermekét. Így aztán lassan-lassan elapadnak, elmaradoznak a gyermeki kérdések, megcsappan a szülő felé forduló érdeklődés.

A gondos és jóérzésű szülő, ha valóban el van foglalva, ezt a tényt egészen nyugodtan közölheti a kisgyermekével. „*Várj egy kicsit, most dolgom van, majd később megmagyarázom!*” Általában a gyermekek valóban meg is várják dolgavégeztével a szülőt problémájukkal, és nagy igyekezettel újból megfogalmazzák kérdésüket.

Sok gyermeknél előfordul az is, hogy *kérdézési lázba* esik. Problémái annyira torlódhatnak, hogy egyesekre feleletet sem vár, és már újabb kérdést szegez neki a felnőttek. Ez korántsem az élénk és sokoldalú érdeklődés jele, inkább az *ész kapkodásának* a kétségtelen bizonyítéka. (Talán a rádió, a film, a tv korában, amikor már a négy-ötéves gyermekek is az ingerek, a benyomások özöne éri, mindez eléggé érthető). Ilyenkor az a teendő, hogy a gyermeket mérsékletre intjük és addig nem vagyunk hajlandók foglalkozni az újabb kérdésével, ameddig figyelmesen meg nem hallgatta az előbbire adandó válaszunkat.

A szülő a gyermeki kérdések nélkül nem nagyon fog neki az oktatásnak, hanem megvárja, míg a kérdések spontán módon felfakadnak a gyermeki lélekben. Fontos, hogy a gyermek *ne érezze a vele való foglalkozást oktatásnak*. Különösen akkor terhes a gyermek számára a szülői szó, ha mindez amolyan leckéztetéshez hasonló. A leckéztetést az iskolában se szereti a gyermek és hamar ráun a leckéztetőre, magára is. Mint az élet nagyon sok területén, úgy itt is a *természetesség* a legfontosabb. Az alkalmosság természetessége a kérdések felmerülésében, friss természetesség a válasz megfogalmazásában.

A hallgatóság aktivizálásának legjobb eszköze természetesen az, ha a szülő magáról a gyermekről, *az iskolába járó gyermekéről hall néhány meggondolandó megjegyzést*. Az idevágó empirikus anyagot három forrásból nyerhetjük. Egyfelől: a gyermek nyilatkozatai gyakran jól mutathatják személyiségének pregnáns jegyeit és az életkorra jellemző pszichikus vonásokat. Másfelől a szülőnek is van egy többé-kevésbé kialakult képe gyermekéről és alkalomadtán az előadó, ha e szülői vélemény, megjegyzés birtokában van, jó indukciós anyagot biztosíthat mondanivalója megalapozása céljából. A harmadik forrást a gyermeket tanító és jól ismerő pedagógus véleménye táplálja. A következő fejezetben szélesebben *a gyermeki önmegfigyelésből származó anyagot elemezzük*. Esetenként röviden utalunk az idevágó szülői és tanári állásfoglalásra is.

Az anyagra úgy tettem szert, hogy a nyíregyházi 12. számú általános iskola két nyolcadik osztálya tanulóival *önjellemezést* készíttettem. Ebben közel 80 növendék vett részt. A tanulók rövid tájékoztató szempontközlés után kezdték meg munkájukat. A meginduláskor analóg példaként felolvastam egy múlt évi tanulói önjellemezést. A fel-

adatmegoldásra egy óra állt rendelkezésükre. Utólagosan úgy látom, hogy talán felesleges is volt előre szempontokat adnom. Ugyanis azok önjellemzése sikerült a legjobban, akik nem ragaszkodtak mereven a kiadott szempontok logikájához.

Az elkészült önjellemzések gazdag anyagot szolgáltatnak a 14 éves tanulók lelki életének állapotrajzához. A serdülő egyre differenciálódó érdeklődése, a biológiai érés és a helyenként túltengő képzelet következtében ingadozó figyelve, végtelen érzelmvilága, sok megtorpanást és nekilendülést mutató akarati élete plasztikusan rajzolódik ki előtünk e füzetlapokon. Az önjellemzések teljes bemutatása és elemzése helyett nézzünk meg néhány tipikusabb darabot. A bemutatás úgy történik, hogy egy-egy tanulói portré felvázolása után csatolom az azt követő pedagógus megjegyzést is. Végül pedig közlöm azt az egyik vállalkozó szülő által készített jellemzést, amelyet az egyik alsó osztályos gyermekéről írt.

Először egy kimondott *bakfis* önjellemzését közöljük, aki már elég fejlett kritikai és önkritikai készséggel rendelkezik:

„Az iskolában változatos vagyok. Némely órán túl jókedvű vagyok, vagy túl komoly. Nem nagyon szoktam figyelni a tanár magyarázatára. Elég sokat szoktam beszélgetni padtársammal. Félév óta már sokat javultam. Bár félévkor 5-ös volt a magatartásom, de úgy érzem, hogy nem érdemeltem meg. Általában a délutánt minden szamársággal töltöm el. A tanulás mindig késő estére marad. Ezért szüleim már sokat szóltak. Eddig még ez a módszer bevált” „Egy tulajdonságom van, ami kissé elszomorít. Balkezes vagyok. Mikor első osztályba mentem, akkor édesanyám sok orvosnál járt, hogy mi lehet az oka. Az egyik főorvos azt a tanácsot adta, hogy nem kell erőltetni a jobbkezeségre, mert lehet, hogy serdülőkorban, már hiúságból is, ártérek a jobbkezeségre. Én nagyon reménykedem, hogy ez megvalósul. ... Szüleimet is nagyon szeretem és becsülöm. Édesapám szigorú, de megértő. Ő mezőgazd. mérnök. Édesanyám otthon vezeti a háztartást. Ő nagyon elnéző.” (K. Zs. 8. b.)

Majd egy olyan *kedvezőtlen körülmények között élő kislány* megnyilatkozása következik, aki magatartás szempontjából egyre lejjebb csúszik, de mindezt elég jól leplezi:

„Tanulni szeretek. Munkámat jó kedvvel végzem el. Édesanyáméktól minden hónapban kapok ötven forintot, amivel én gazdálkodom. Testvéremmel soha nem feledkezünk meg szüleink vagy nagyszüleink névnapjáról, születésnapjáról, házassági évfordulóról.” (D. E. 8. a.)

Erre a pedagógus:

„Az önjellemzés nem ad elég hű képet a tanulóról. A szülők most váltak el. A válást nagyon viharos családi élet előzte meg. Az édesanya dolgozik, a tanuló nagy szabadságot élvez. Gyenge tanuló. A jellemzésben azt írja, hogy szeret tanulni. Sajnos a valóság ennek ellentmond. Figyelmetlen, hanyag munkás, legtöbb tárgynál még átlagos érdeklődést sem mutat. Túlságosan érdeklik a felnőtt problémák, amelyekből otthon a veszedések során talán többet hallott, mint kellett volna.”

E kissé pesszimiztikus jellegű kép után most egy *érettebb gondolkodású kislány* jellemrajz-részletei következnek:

„A serdülőkor gyakran magával hordja az indulatosságot. Én is ilyen vagyok, melyet szeretnék leküzdeni. Egy-egy rossz szó a testvéremtől, mely mindjárt sírásra készít. Iskolában az Úttörők a Hazáért című mozgalomban sok akadályt kell (mely jó részét végrehajtottuk) leküzdeni. Természetesen ehhez hozzájárulnak pájtásaim is. Szeretek nagyon a felnőttek társaságában lenni. A felnőtt emberek jártasabbak az emberi problémákban, és ezért gyakran fordulok hozzájuk segítségért. Kiseb testvéremet sokszor szidom, ha nem tanul és a mama nem szól rá. Ilyenkor úgy érzem, neki többet engednek a kellenél. („H. E. 8. b.)

Az osztályfőnök megjegyzése:

„Igen fegyelmezett, rendkívül következetes tanuló. Határozott céllal tanul és dolgozik.”

A serdülő lány személyiségének egészét gyakran eléggé kikezdheti a betegség. Sz. K. 8. a. osztályos tanuló minden percét betölti és megkeseríti egy reávaró nehéz operáció tudata:

„Anyukámék sohasem mondják, hogy tanuljak. Ha rosszul felelek, ami elég ritka nálam, apukámék nem veszekszenek. Nagyon megértőek. Tanulni úgy tanulok, hogy először elolvasom a leckét és utána szakaszonként tanulom. Ha úgy érzem, hogy tudom, akkor hangosan a kis kabalababámnak elmondom. Az iskolában is elolvasom a leckét. Ha 4-est kapok, sírok. Pedig nem akarok. De ezt az érzékenységet nem tudom legyőzni. Sok mindent kapok mindig a szüleimtől és testvéreimtől is. Ha valamit megkívánok, rögtön megkapom. Sose kiabálnak rám. Nagyon védenek minden bajtól, gondtól. Nem szabad dolgoznom, mivel szívbeteg vagyok. De remélem, pár év múlva én is olyan ember leszek, mint a többi. Hisz májusban meg fognak operálni. Ezért vigyáznak rám. Híznom és jó erőben kell lennem. Nyugalomra is szükségem volna, de ez sajnos elég nehéz. ... Van az osztályunkban sok aranyos lány és fiú. Közöttük mindig vidám vagyok. Este viszont mindig elmerengek, és rögtön a műtőt látom magam előtt. Pedig nem félek az operációtól. Hisz ma olyan magas fokon áll az orvostudomány, hogy tudom, nem lesz semmi baj. Örökké az élet öröme lebeg előttem.” (Név nélkül 8. b.)

A pedagógus:

„Nagyon érzékeny, betegsége erősen meghatározza tulajdonságait. Komolyabb, megértőbb, mint a többi hasonló korú fiatal.”

De a sorból ne maradjanak ki a fiúk sem. Egy elég komoly, *céltudatosan dolgozó* gyermek így ír önmagáról:

„Az én eszményképem édesapám. Szeretnék olyan lenni, mint ő. Hogy ezt elérjem, ahhoz van még mit változtatnom. Nagyon szeretem a fizikát, kiváltképp az atomfizikát, de a többi tudományág is érdekel. Olvasni is szoktam tudományos könyveket. Atomfizikus szeretnék lenni. Bélyeget gyűjtök. Ezt először édesapámmal együtt gyűjtöttem. Most már inkább egyedül gyűjtöm. Édesapám nem ér rá. — Figyelmem szétszórt. Ez főképpen azért van, mert nemcsak a fizika, hanem minden érdekel. Sokszor egyszerre szeretnék tanulni, rádiót hallgatni és közben még a mások beszédét hallgatni. Persze ez nem megy és sokszor bizony elég sokáig elhúzódik a tanulás. Tanulni kombináltan szoktam ... Még nagy bajom, hogy könnyen mérges leszek, és türelmetlen vagyok, sokszor bizony szüleim kérdéseire is türelmetlenül válaszolok. Könnyen el-érzékenyülök. — Az a célom, hogy atomfizikus legyek, ezért sokan kinevetnek, és mint elérhetetlen célt emlegetik. Ahogy mondják: „Adod te majd lejjebb is.” Szeretném bebizonyítani, hogy ez nem lehetetlen. Ehhez azonban még sok minden szükséges, a legfontosabb a jó tanulás!” (R. Z. 8. a.)

És mit szól ehhez a nevelő?

„Megállapításai helyesek. Nagyon céltudatos, akarata erős, kitartó. Igaz, amit maga is megállapít, hogy érzékeny, s érzéseit nem is tudja leplezni, külsőségekben is megnyilvánulnak azok (sírás, hangoskodás). Nem tudja elviselni, ha valakit megbánt. Onkritikája fejlett. Nem önző.”

És végül egy *túlérett fiú* személyiségrajzával fejezzük be a sort:

„Édesapám gépkocsi eloadóként dolgozik. Édesanyám könyvelő. Nagyon szeretem őket, habár sok mindenben nem értek velük egyet, mert szeretek mindenről saját véleményt alkotni. ... Érdeklődési köröm elég sok mindenre kiterjedt. Nem szeretem a mesterkéltné dolgokat. Csak a természetességet. Iskolai tanulmányaimat eléggé alaposan végzem, de nagyon szeretek olyanokat is tudni, amit más mondjuk nem tud. Ezért nagyon érdekelnek a nyelvek és nem utolsó sorban a felnőtteknek szóló könyvek, filmek. Szüleim engedik ezeket, mert szerintük tanulok belőlük. Nagyon helyesen is gondolják. Nem tudom, hogy más hogy van vele, de énnekem semmi kedvem rosszat tanulni. Otthon felnőttként kezelnek. Ezt szeretném is kiérdekelni. Hibám, hogy azért még nem felnőtt módra viselkedem ... Érzelmi életemről annyit, hogy nagyon tudom azt az embert (lány-barátot, osztálytársat szeretni, aki megért engem és méltónak találom ... Alapjában véve úgy érzem, hogy jó tulajdonságom több van, mint rossz. Fő rossz tulajdonságom, hogy másokkal szemben lenéző vagyok.” (Sz. L. 8/a.)

„A jellemzés jó. Kicsit kinőtt már az általános iskolai életből, kevesli, gyerekesnek tartja azt.”

A szülőkkal való megbeszélés aktív hangulatát bizonyítja, hogy az egyik szülő ott a helyszínen jellemezte az ugyancsak abba az iskolába járó 9 éves gyermekét. Néhány jellemző részlet:

„Általában minden érdeklí, főleg a gyakorlati tárgyak. Játékait szereti szétszedni, de csak akkor, ha úgy érzi, hogy össze is tudja rakni. Érdeklí a földrajz, történelem. Most pl.: Mátyás királyról kell olvasgatnom. Olvasni nem nagyon szeret. Szereti pajtásait, szívesen segít osztálytársainak a tanulásban. Barátokat inkább a nálánál idősebb, 10—11 éves fiúcskákból válogatja össze. Kicsit önző. Ha teljesen egyforma is, de amit bátyján lát, mondjuk ruha, szebbnek, jobbnak véli. Nem fősvény, de szereti, ha övé a nagyobb darab csoki, nagyobb szem cukor. Szolgáltkész! Szinte lesi a gondolataimat. Úgyességben, pontosságban bátyja jóval mögötte marad. Fiú léteére is ügyesen mosogat, törölget. Lassan szeret tanulni, de úgy veszem észre, hogy a hangosan tanult dolgok könnyebben agyába vésődnek. Ezért kényszerítem a hangosan való tanulásra. Első mindig a lecke, de nem sokat teketóriázik vele. Most kitűnő, de kíváncsi leszek, később, mikor már nagy lesz az anyag, hogyan fog kapcsolni az agya, mert úgy érzem, ill. látom, nem lesz türelme félnapokat tanulgatni. Nagyon szeret bennünket, de azért mondhatom úgy, hogy főleg az apját. Reggelenként hozzábújik az ágyba, s elmeséli az előző napi problémákat, eseményeket. Nyílt szívű gyerek, éppen a testvére ellentéte. Fiaul léteére, ha valamit elhatároz, azt véghez is viszi, néha még akkor is, ha abból jó nem származik.”

A fenti empirikus anyag feldolgozása amolyan *pedagógiai szakköri munkastilusban* történt meg. A kétórás megbeszélést én vezettem le. A fentebb közölt szemelvényeket megfelelő reflexiók kíséretében közöltem. Majd a jelenlevő és a beszélgetésbe aktív módon bekapcsolódó pedagógusok és szülők megjegyzései következtek. Itt nem érvényesítettük a merev sorrendiség elvét. Ha a megbeszélés lendülete a szülő hozzászólását kívánta meg, akkor a pedagógusok a háttérben maradtak. Amikor viszont a pedagógiai konzekvenciák levonásáról volt szó, itt már inkább a tanárok jeleskedtek.

E konzekvenciák megfogalmazása során természetesen a *családi nevelés módszerei is szóba kerültek*. Különösen az erkölcsi nevelés tárgyköréből merültek fel problémák, és kerültek elemzésre módszerek. Itt megemlítettük, hogy az erkölcsi nevelés módszerei mind a családban, mind pedig az iskolában sok hasonlóságot mutatnak. Ezért a szülők számára világossá kell tenni azt a pedagógiai tényrt, hogy *a családi nevelésben is a főhelyet a példa, a meggyőzés, a gyakoroltatás és ennek alapján a megfelelő viselkedésre, magatartásra való szoktatás foglalja el*.

E helyen most minden módszerrel és annak alkalmazásával nem foglalkozhatunk. Mutatóban azért szólunk néhány szót az egyik legfontosabb eljárásról, a *meggyőzésről*. E módszer családi alkalmazásával kapcsolatban akárhányszor azt tapasztaljuk, hogy sok szülő az erkölcsi nevelés problémáját a „végnélküli erkölcsi prédikációban” véli megoldani. E helyett a gyermek számára a konkrét példa bemutatása és elemzése, a példamutató magatartás minden „predikálásnál” többet ér.

A családi élet példái az egész életében elkísérik a gyermeket. Soha meg nem szabadul a gyermekünk attól, amit a példákban merített. *Ezek alkotják a gyermek nevelésének első és legbővebb forrását*.

A pasztikus erejű példa nevelőhatását azonban a szülők magatartását jelentő példán kívül bemutathatjuk a szülői értekezleteket szemléletessé tevő oktató jellegű példákban is. Ezzel kapcsolatban az a megjegyzésünk, hogy előadásaink vagy felszólalásaink alkalmával általában mindig az legyen az eljárásunk, hogy *egy konkrét nevelési tényrt, példát elemzünk és ebből vonjuk le a megfogalmazandó tételt, szabályt*. Ha mondjuk a gyermekei hazugságokról tartunk előadást, akkor kiindulhatunk ebből a konkrét esetből: „K. J. 8. o. ált. iskolai növendék a magyarból kapott rovóját saját maga írta alá. Az öt számonkérő osztályfőnöknek azt mondta, hogy édesapja volt az aláíró. Tehát

kétszeresen csalt és hazudott, stb.” A következőkben megjegyezzük, hogy itt az iskola és a család közös problémájával állanak szemben. A megoldás megkeresése közös érdek és közös feladat. Foglalkozunk tehát a mai előadás alkalmával a gyermekkori hazugság lényegével, sajátosságaival és leküzdése módjával!

Természetesen nem elégséges az előadás mondanivalójának megfogalmazása érdekében csupán ennek az egyetlen egy esetnek az elemzése. Az egész előadás akkor lesz szemléletes és hatásos, ha az imént felhozott konkrét példákhoz hasonló eseteket elemezve fogalmazzuk meg a szülők számára annyira szükséges nevelési tennivalókat.

A kellő hatás biztosítása céljából azonban az is fontos, hogy az előadó tanár *kellő hangvétellel* indítsa az előadást és ugyanolyan tónusban vezesse is azt le. Gondoljuk csak meg, hogyan is érkeznek ezekre az értekezletre a szülők? Egy kicsit restelkedve, egy kicsit szorongva, nem tudják, hogy a kis problémáikat és fájdalmukat hogy is csomagolják, hogy is mutassák meg. Elfogódottságukat, belső fűtöttségüket egy nemes és meleg emberi érzés táplálja: a gyermekük sorsáért való aggodás és az azzal való fáradhatatlan törődés.

Ezért a jó szülői értekezleti előadó megértő minden vonatkozásban, *nem akar mindenképpen oktatni*, inkább jószívvvel, igaz emberséggel elbeszélget a megjelent édesapákkal és édesanyákkal. *A kérdéseikre tapintatosan válaszol és türelmesen elemzi a felvetett nevelési kérdéseket, vagy tényeket.* Hangja legyen természetes, a patetikus hanghordozást kerülje. A nevelési problémák és a mai emberek reális világszemlélete nem igénylik ezt az előadói magatartást. Tehát *az előadásmódja legyen egyszerű.* Az egyszerűség nála a tudásból, a nagy pedagógiai tapasztalatból eredő látásmód egyszerűsége és világossága legyen. Szavának akkor meg lesz a kellő súlya, meg lesz a kívánt hatása.

IRODALOM:

Makarenko: Szülők könyve. Bp. 1948.

Imre Sándor: A családi nevelés kérdései. Bp. 1931.

Bencsáth Aladárné: Fegyelemre való nevelés a családban TIT. útm. 1955.

Korein—Nagyné: Serdülőkről felnőtteknek. Bp. 1958.

Majzik Lászlóné: A 10—14 éves gyermek a családban. Bp. 1958.

Harsányi István: Fiúk könyve. Bp. 1958.

Fehérvári Gy.: Művelt magatartásra való nevelés a családban. TIT. útm. 1955.

Patakiné, Sós Mária: Szeresd okosan gyermeked! Bp. 1958.

Patakiné, Sós Mária: A pedagógiai ism. terj. probl. Dok. Népm. Int.

Nemes János: A pedagógiai ism. terj. probl. Dok. Népm. Int.

Komlósy Sándor: A családi nevelés módszerei.

Radnai Béla: Öröm és gond a gyermek. Bp. 1958.

